

Reformatorisch Dagblad

Op reis naar de nieuwe tijd

13-07-2005 14:25 | Dr. Ewald Mackay

Titel:

”1506. Een reis door de wereld van Erasmus, Machiavelli, Jeroen Bosch, Da Vinci en Johanna de Waanzinnige”

Auteur: Henk Boom

Uitgeverij: Balans/Van Halewyck, Amsterdam/Leuven, 2005

ISBN 90 5018 681 5, 296 blz.

Pagina's: € 22,50.

De geschiedenis is een reis door het onbekende land van de tijd. Soms veranderen tijden heel geleidelijk, soms echter snel en abrupt. Dan lijkt alles tegelijk en op dezelfde wijze een nieuwe richting in te gaan. Dat is de wonderlijke synchronie van de dingen. Het boek ”1506” van Henk Boom gaat over zo'n grote versnelling in de tijdreis: de overgang van de Middeleeuwen naar de Nieuwe Tijd.

De mens van de Nieuwe Tijd reisde niet alleen een nieuw land binnen, hij was ook letterlijk een reiziger: iedereen wilde zoeken naar het onbekende land, iedereen wilde zijn ”Italienische Reise” maken.

Het boek van Henk Boom is ook qua vorm een reiskroniek. De reiziger die wij ontmoeten is de fictieve Hendrick Vandenzavel. Vandenzavel reist door het jaar 1506. Zijn reis duurt ongeveer een jaar, begint in Rome en eindigt in 's-Hertogenbosch.

In Rome ziet Hendrick hoe in 1506 Michelangelo paus Julius II uitleg geeft bij de opgraving van het hellenistische beeld van Laokoön en zijn zonen. Hij reist naar Volterra, waar hij Machiavelli weet te verleiden tot een gesprek over macht.

We reizen met Hendrick mee naar Florence, waar we een in woede ontstoken Michelangelo ontmoeten: de paus heeft een opdracht aan Michelangelo voor een praalgraf met veertig marmeren beelden ingetrokken en Michelangelo zit met de enorme voorbereidingskosten én het eerverlies.

Hendrick gaat meteen door naar Valladolid in Spanje en ziet daar in de praktijk een staaltje van machiavellistische machtspolitiek tussen de geslepen koning Ferdinand van Aragon en zijn schoonzoon Philips de Schone, gehuwd met Johanna de Waanzinnige - deze machtspolitiek is weer verweven met die van Maximiliaan, koning van Duitsland en aartshertog van Oostenrijk: één Europese machtskluwen.

We reizen naar Augsburg, waar de Fuggers hun financiële imperium hebben. We reizen naar Milaan, waar Da Vinci zijn grote werken scheidt. We reizen naar Padua, centrum van de nieuwe inzichten over het heelal: de aarde draait om de zon (Copernicus), ontdekkingsvreugde gaat samen met angst voor de inquisitie.

Dieptepunt van de reis is Ferrara, alwaar we een gruwelijke executie meemaken in de intrigante, gruwelijke wereld van de Borgia's. Wat een verademing om dan naar Bologna af te reizen en daar die grote reiziger door onbekend land Erasmus te ontmoeten, wiens woorden tegen de duisternissen van de tijd een oase vormen in het woeste land.

Uiteindelijk komen we in 's-Hertogenbosch aan. Hier krijgt de nieuwe wereld de spiegel van het oude land voorgehouden door Jeroen Bosch. We raken verzeild in een viergesprek over het laatste oordeel: spiegel van de eeuwigheid over de nieuwe tijd.

Als de reis door het boek uit is, is het tijd om de balans op te maken. Hoe heb ik de tijdreis door het boek van Boom ervaren?

Ik heb prettig gereisd vanwege de gemakkelijke toegankelijkheid van het boek. Het bevat tal van mooie anekdoten. Het is goed bruikbaar in het onderwijs of voor zelfstudie. De compositievorm van de gefingeerde reiziger als verteller is mooi gevonden, al had ik de reiziger Hendrick zelf graag beter leren kennen: hij blijft een schimmige figuur. Zijn stem had veel sterker mogen klinken.

Ik mis ook enige bespiegeling van Hendrick over de tijdreis op zich: waarom nu juist 1506 als "breukvlak" (Jan Romein) van twee tijden? Wat is de betekenis van dat jaar? Er gebeuren veel dingen, maar ze houden iets toevalligs en krijgen nergens een diepere zin of betekenis.

Hendrick lijkt als reiziger al te weten wie er eeuwen later in de canon van grote namen gaan komen. Alleen hen ontmoet hij. Veel boeiender is wat bijvoorbeeld Metcalffe in zijn boek "1933" doet: je ervaart Duitsland hierin echt vanuit de historische tijdreis zelf en niet vanuit het perspectief achteraf.

Maar al met al is het boek van Boom het zeker waard om meegenomen en gelezen te worden in onze rugzak wanneer we zelf op reis gaan naar ons eigen onbekende land. Goede reis!